

Utbildningsdepartementet

Centrala studiestödsnämnden
851 82 Sundsvall

Uppdrag till CSN att öka återbetalningen av obetalda skulder

Regeringens beslut

Det svenska studiestödet lämnas med allmänna medel och är, i ett internationellt perspektiv, generöst. Det är därför viktigt att studielån och återkrav återbetalas. I syfte att öka återbetalningen av obetalda skulder uppdrar regeringen åt Centrala studiestödsnämnden (CSN) att

- närmare analysera skälen till att inbetalningarna från låntagare bosatta utomlands minskar i förhållande till det debiterade beloppet,
- kartlägga hur trygghetsreglerna inom studiestödssystemet används,
- analysera hur användningen av trygghetsreglerna bättre ska kunna förutses och hur beräkningarna av osäker fordran därmed kan förbättras,
- utreda förbättrade analysmetoder för att med bättre träffsäkerhet kunna vidta åtgärder i ett tidigt skede mot låntagare med hög risk för bristande betalning,
- med utgångspunkt i de åtgärder som myndigheten redovisade 2015 i rapporten Uppdrag att redovisa åtgärder för att öka återbetalningen av obetalda skulder (U2015/2962/SF), redovisa vilka effekter åtgärderna har fått samt analysera vilka av dessa åtgärder som har störst effekt när det gäller att öka inbetalningar och andel inbetalt av debiterat belopp,
- utreda möjligheten att ytterligare begränsa rätten till studiemedel för studerande med obetalda årsbelopp och återkrav,
- vidta eller föreslå åtgärder för att säkerställa att myndigheten över tid har tillgång till korrekta adresser och kontaktuppgifter till låntagare, samt att öka inbetalningarna från de som myndigheten erhåller en adress eller kontaktuppgift till, och

- vidta eller föreslå åtgärder för att få fler låntagare med rätt till nedsättning av årsbeloppet att ansöka om nedsättning.

Om CSN bedömer att det finns behov av lag- eller förordningsändringar för att öka återbetalningen kan myndigheten föreslå sådana. Om behov finns av andra förändringar eller åtgärder utanför myndighetens verksamhet, t.ex. stöd från andra myndigheter, kan myndigheten också föreslå sådana. Administrativa och ekonomiska konsekvenser av eventuella förslag ska redovisas.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 januari 2017. Uppdraget som rör analysen av skälen till minskade inbetalningar från låntagare utomlands ska redovisas senast den 31 mars 2017.

Bakgrund

Studiestödet administreras av CSN och består av bidrag och lån. Myndigheten administrerar även återbetalning av studieskulder (återbetalning av studielån och återkrav av studiestöd). Den som har fått studielån ska enligt studiestödslagen (1999:1395) betala tillbaka lånet. Det nuvarande studielånet är en form av annuitetslån som infördes vid 2001 års studiestödsreform. För de låntagare som har begränsad betalningsförmåga finns det särskilda trygghetsregler inom återbetalningssystemet, med möjlighet att söka nedsättning av återbetalningen eller avskrivning av studieskuldena.

Låntagare bosatta utomlands återbetalar sina studieskulder i betydligt mindre omfattning än låntagare bosatta i Sverige. Av det totala belopp som under 2015 debiterades låntagare bosatta utomlands inbetalades 70,3 procent under betalningsåret. Motsvarande andel för låntagare bosatta i Sverige var 93,6 procent. Under 2015 uppgick antalet utlandsbosatta låntagare till cirka 65 400 personer dvs. cirka fyra procent av låntagarna. Deras skuld uppgick till 14,6 miljarder kronor. Cirka 28 procent av den totala fordran för utlandsbosatta låntagare bedöms som osäker av CSN, dvs. en fordran där betalningarna sannolikt inte kommer att fullföljas.

CSN har under de senaste åren fått ökade möjligheter att driva in studiestödsfordringar. Från och med den 1 juli 2010 har CSN möjlighet att säga upp hela studielånet till omedelbar betalning, om låntagaren trots påminnelser och krav inte har betalat förfallna årsbelopp. Vidare är låntagare sedan den 1 juli 2011 skyldiga att lämna aktuell adress till CSN och preskriptionstiden för studiestödsfordringar har förlängts till 25 år. På uppdrag av regeringen (U2015/2962/SF) redovisade CSN i december 2015 åtgärder för att öka återbetalningen av obetalda skulder. I redovisningen ingick en handlingsplan över åtgärder som CSN vidtar eller avser att vidta för att öka denna återbetalning. Enligt regleringsbrevet för CSN ska myndigheten säkerställa att lån återbetalas

och att återkrav betalas, samt att detta ska ske i högre utsträckning än tidigare (U2015/05790/SF).

Mot denna bakgrund har CSN bedrivit ett omfattande arbete med att driva in obetalda fordringar av studieskulder. Hanteringen har i vissa delar lämnats över till externa leverantörer för att så långt som möjligt effektivisera arbetet.

Skälen för regeringens beslut

Ett mål för studiestödet är att det ska ha en god effekt på samhälls-ekonomi över tiden (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96). Det är därför viktigt dels att den del av studiestödet som består av lån återbetalas fullt ut, dels att återkrav av studiestöd återbetalas.

Med tillgång till ett generöst studiestödssystem följer ansvar för individer att studieskulder återbetalas. Det är bekymmersamt att andelen av det debiterade beloppet som betalas in, den s.k. återbetalningsgraden, hos låntagare bosatta utomlands fortsätter att minska trots att regeringen har vidtagit flera åtgärder för att komma tillrätta med problemet. När återbetalningen inte sköts riskerar betydande belopp att skrivas av.

Regeringen anser att återbetalningsarbetet måste förbättras, vilket också Riksrevisionen pekat på i granskningsrapporten Statens kreditförluster på studielån (RiR 2016:4). Riksrevisionen anser att det är angeläget att CSN fullföljer arbetet på ett antal områden bl.a. när det gäller att utreda orsaken till att inbetalningarna från låntagare som bor i utlandet minskar i förhållande till det debiterade beloppet. Vidare anser Riksrevisionen att myndigheten bör utreda möjligheten att kunna vidta mer träffsäkra åtgärder mot låntagare med hög risk för misskötta betalningar.

Mot bakgrund av ovanstående är det viktigt att återbetalningen av obetalda skulder av lån och återkrav av studiestöd ökar, samt att återbetalningsgraden ökar när det gäller studielån. Det behövs dels ytterligare kartläggning och analys som kan öka kunskapen om orsakerna till uteblivna inbetalningar, vilket på sikt kan öka inbetalningar och återbetalningsgrad, dels konkreta åtgärder som även på kort sikt har förutsättningar att ge ett förbättrat resultat.

På regeringens vägnar

Helene Hellmark Knutsson

Marie Mäkk

Kopia till

Finansdepartementet/BA, VERK, SKA S3
Riksrevisionen